

SPOUPRÁCE ZÁKLADNÍCH ŠKOL

a

SOCIÁLNĚ – PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Město Nové Město nad Metují
Oddělení sociální prevence
2019

Úvod

Výkon sociálně-právní ochrany dětí prošel v posledních letech zásadní proměnou. Zejména v oblasti vzájemné spolupráce mezi školami a SPOD v praxi dochází k některým nedorozuměním, která vycházejí ze vzájemných očekávání a z mylných nebo neúplných představ toho, co jednotliví aktéři mohou v dané chvíli dělat, jaké mají kompetence k řešení dané situace.

Pro lepší pochopení a sjednocení praxe pro spádovou oblast Nového Města nad Metují vznikly dvě interaktivní prezentace s tématy „Škola jako jedna možnost pomoci pro děti v problémové situaci či ohrožení“, „Vzdělávací potřeby škol pro oblast prevence rizikového chování“ a tento metodický materiál. Metodické materiály budou pravidelně aktualizovány a budou reagovat na potřeby škol. Jednotlivé školy je budou mít k dispozici v elektronické podobě, materiály budou uveřejněny na webových stránkách města.

Materiál bude k dispozici nejen školám, ale i pracovním sociálně-právní ochrany dětí a terénním sociálním pracovníkům obce.

Škola

Škola se řídí školským zákonem a školním řádem, který ze školského zákona vychází a nastavuje konkrétní postupy. Školský zákon a jeho vyhláška upravují kázeňská opatření – napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy. Žák je hodnocen známkou z chování. Případný návrh na sníženou známku z chování musí projít jednáním pedagogické rady, která je poradním orgánem ředitele školy.

Škola pro oblast prevence zpracovává dva zásadní dokumenty:

- Preventivní program školy
- Krizový plán školy

Za koordinaci preventivních aktivit na škole je zodpovědný školní metodik prevence. Ten je společně s výchovným poradcem základní součástí školního poradenského pracoviště.

Sociálně-právní ochrana dětí (SPOD)

SPOD je výkonem státní správy v přenesené působnosti na obce s rozšířenou působností (ORP). Výkon této agendy je upraven zákonem č. 359/1999 Sb., v platném znění (ZSPOD). Činnost SPOD se řídí dalšími právními předpisy jako je Občanský zákoník, Trestní zákon, Trestní řád, Správní řád, Občanský soudní řád, Zákon o zvláštních řízeních soudních, Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné

výchovy ve školských zařízeních, Zákon o soudnictví ve věcech mládeže i další. K činnosti SPOD jsou Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR vydány i různé metodické pokyny, příručky, stanoviska a doporučení.

SPOD je poskytována dětem:

- V rámci výkonu kolizního opatrovnictví, majetkového opatrovnictví, poručenství a veřejného poručenství nezletilých dětí.
- V rámci náhradní rodinné péče – osvojení, pěstounská péče, péče cizí osoby.
- Dítěti, které je ve smyslu ZSPOD zařazeno mezi ohrožené děti – § 6. Ten přímo definuje a vymezuje, co je ohrožené dítě. Skutečnosti, které dítě ohrožují, musí být určité intenzity nebo trvalosti, která pak nepřiměřeně ohrožuje jejich vývoj.

SPOD je povinen pro přijetí oznámení provést vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a rozhodnout na základě jeho výsledků, zda se jedná o dítě ohrožené, to znamená, že míra ohrožení naplňuje požadavek intenzity nebo trvalosti nepříznivého vývoje dítěte. Ne každé neplnění povinností, plynoucích z rodičovské odpovědnosti, založí ohrožení dítěte a ne každé neplnění těchto povinností tedy vyžaduje poskytování SPOD a konání správního dohledu nad dítětem.

Dítě lze považovat za ohrožené na základě jasných a jednoznačných důkazů, které budou prokazovat, že rodiče nemohou rizikové faktory vedoucí k ohrožení dítěte na dalším vývoji stabilizovat. Důvodem k vyhodnocení situace dítěte bude i ta skutečnost, že předcházející základní poradenská činnost nevedla k nápravě, stejně jako působení na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, ani projednání nedostatků s rodiči, s dítětem, ani doporučení využití odborné poradenské pomoci.

Zařazením dítěte do evidence SPOD je velmi výrazně zasahováno do práv a povinností dotčených osob, z tohoto důvodu musí být vyhodnocení situace dítěte ze strany SPOD odůvodněno a musí k němu být zcela jasné důvody, intenzita a trvalost ohrožení musí být posouzena s ohledem na princip subsidiarity – tedy zda nebude postačovat sociální pomoc poskytovaná jinými subjekty, například poskytovateli sociálních služeb.

K posouzení možného ohrožení dítěte může SPOD využít pravomoci jako je žádost o podání zprávy ze strany školy, lékaře a podobně, nebo provedení šetření v rodině.

Vyhodnocení situace dítěte a rozhodnutí SPOD:

1. Dítě se nevyhodnotí jako ohrožené, SPOD je oprávněn poskytnout rodině pouze **základní sociální poradenství**. V tomto smyslu se rozumí projednání nedostatků v chování s dítětem, včetně zajištění jeho názoru k věci, projednání s rodiči odstranění nedostatků ve výchově a zprostředkování poradenství při výchově a vzdělávání dítěte. Jedná se pouze o jednorázovou intervenci. SPOD nemá oprávnění v rámci poradenství provádět další aktivní kroky v práci s rodinou – opakované pozvání rodičů a dítěte na jednání, vyžádání si opakovaných zpráv o dítěte.

2. Celé spektrum nástrojů sociálně-právní ochrany dětí může SPOD využít v případě, kdy dítě vyhodnotí jako ohrožené. Pokud nastane tato skutečnost, SPOD musí do 30 ti dnů od zařazení dítěte do základní evidence provést podrobné **vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny**, ve kterém popisuje jednotlivé oblasti, definuje potřeby dítěte, ochranné faktory a rizikové faktory. Na základě závěrů vyhodnocení je pak povinen zrealizovat případovou konferenci a vypracovat **individuální plán ochrany dítěte (IPOD)**. Ten stanovuje opatření k zajištění ochrany dítěte,

k poskytnutí pomoci rodině a k posílení funkcí rodiny. Stanovuje konkrétní cíle, jednotlivé kroky, časový plán, odpovědné osoby. S individuálním plánem je seznámen rodič jako zákonný zástupce a dítě, kterého se IPOD týká, a také i odborníci, pokud se jich naplnění některých cílů týká. K přehodnocení IPOD dochází minimálně jednou za šest měsíců. Potom může SPOD využít celého spektra oprávnění, aktivně a opakovaně vstupovat do rodiny, spolupracovat s rodinou, vyhodnocovat dodržování nastavených cílů a kroků v IPOD a případně do řešení zapojovat další odborníky. Mezi oprávnění SPOD patří i **uložení výchovných opatření** (napomenutí, dohled, omezení) nebo **uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc**, pokud tuto rodiči nevyužili dobrovolně.

Vzájemná spolupráce

Škola má zákonem danou zcela jednoznačnou oznamovací povinnost vůči SPOD, pokud skutečnosti nasvědčují tomu, že by se mohlo jednat o dítě ohrožené. Pokud ale SPOD vyhodnotí, že není naplněn požadavek intenzity nebo trvalosti nepříznivého vývoje dítěte a nezařadí dítě do základní evidence jako ohrožené, nemá SPOD jakoukoliv možnost do rodiny vstoupit a činit další opatření. V takovém případě je oprávněn pouze poskytnout poradenství.

Škola je povinna podat zprávu o chování a prospěchu dítěte na základě žádosti SPOD pro potřeby sociálně-právní ochrany dětí. Kvalita a detailnost této zprávy je pro další vyhodnocení situace velmi důležitá.

SPOD je oproti povinnostem školy ze zákona vázán mlčenlivostí, což zejména v situacích, kdy škola podává upozornění a žádá o sdělení postupu SPOD je ze strany školy vnímáno jako nespolupráce ze strany SPOD. **SPOD totiž i při nejlepší dobré vůli nemůže škole sdělit, jaké konkrétní postupy s rodinou aktuálně nastavil, pokud se nejedná o kroky a cíle, kde je i škola odpovědnou osobou za jejich plnění. SPOD může na základě žádosti školy pouze informovat o tom, zda s rodinou pracuje a zda je dané dítě vyhodnoceno jako dítě ohrožené či nikoliv.**

Výjimkou je realizace případové konference, kdy je mlčenlivost prolomena, ale zástupci škol zde podepisují formulář mlčenlivosti. Pak mohou být seznámeni s aktuálním vývojem situace, aby se mohly navrhnout dílčí kroky k její stabilizaci a pomoci dítěti a jeho rodině. V rámci realizace případové konference se otvírá velký prostor pro spolupráci školy a SPOD.

SPOD není represivním orgánem, proto není oprávněn ani při závažném ohrožujícím chování dítěte vůči ostatním osobám činit opatření na jejich ochranu. SPOD je oprávněn činit pouze kroky na ochranu samotného dítěte a to vždy v jeho nejlepším zájmu.

V případě, že daný žák ohrožuje sebe nebo okolí, není SPOD oprávněn činit žádné opatření na jeho umístění mimo rodinu, **k omezení nebo zbavení osobní svobody je oprávněna pouze policie nebo rychlá záchranná služba**. Ta může dítě odvézt do zdravotnického zařízení, které může na základě indikace dítěte nedobrovolně hospitalizovat.

Aby SPOD mohl dojít k závěru, že je nutné dítě umístit mimo rodinu a mohl podat návrh k soudu na takovéto opatření, musí vyčerpat veškeré jiné a mírnější formy práce s rodinou.

Zároveň musí být před podáním takového návrhu splněna podmínka svolání případové konference a zcela jednoznačně musí být situace vyhodnocena tak, že takovéto opatření je v nejlepším zájmu dítěte. Umístění dítěte mimo rodinu nesmí být používáno jako represivní opatření – trest. Dítě nelze umístit mimo rodinu v případě jeho agresivního chování nebo trestné činnosti. Tady je potřeba nejdříve pracovat s rodinou na stabilizaci této situace, zjišťovat důvody takového chování, motivovat rodiče ke spolupráci s odborníky. V případě agresivního chování ve škole musí škola vyčerpát vlastní možnosti řešení takovéto situace. Umístění dítěte mimo rodinu nemůže být využíváno k jeho sankcionování či ke korekci jeho chování, byť by umístění dítěte mimo rodinu bylo požadováno i samotnými rodiči.

SPOD musí vždy jednat s ohledem na nejlepší zájem dítěte a jeho právo na rodinu a rodinný život.

SPOD vždy chrání nejlepší zájem konkrétního dítěte, nemůže činit opatření na ochranu celého kolektivu nebo zajištění bezpečí ostatních dětí, byť je to mnohdy školou vnímáno, že SPOD v podstatě nekoná. Stejně jako škola, tak i SPOD má omezené možnosti práce s rodinou a zákonné nástroje k této práci. **SPOD je v případě práce s rodinou odpovědný za proces, nikoliv za výsledek.** Pokud SPOD vyčerpá všechny možnosti v práci s rodinou a situace neodpovídá zákonným požadavkům na podání návrhu na nařízení ústavní výchovy, nemůže SPOD činit jiné další kroky, než se snažit situaci nadále stabilizovat dostupnými prostředky.

Pokud rodina využívá odborných služeb a sama se snaží situaci řešit, nemůže SPOD vyhodnotit dítě jako ohrožené i přes to, že by se na první pohled situace zhoršovala.

Odpovědnost za vývoj a výchovu dítěte mají rodiče. Proto v situaci, kdy se rodina snaží vlastními silami situaci řešit a spolupracovat s odborníky, nemůže SPOD i přes žádost školy udělat nic více, než poskytnout rodině poradenství.

Výjimkou z uvedené povinnosti postupné práce s rodinou je akutní ohrožení dítěte na životě, zdraví nebo dalším vývoji, kdy je SPOD povinna učinit opatření k zajištění jeho bezpečí – zpravidla se jedná o situace, které spadají do oznamovací povinnosti – týrání, zanedbávání a sexuální zneužívání.

Účast SPOD na výchovné komisi, svolávané školou, je vždy na zvážení SPOD a to na základě vyhodnocení situace dítěte a individuálního plánu ochrany dítěte. Pokud zástupce SPOD vyhodnotí, že jeho účast na jednání výchovné komise je z hlediska jím vedené intervence v případě konkrétního dítěte přínosná, rozhodne se proto jednání výchovné komise zúčastnit. Zástupce SPOD není členem výchovné komise. Měla-li by se tedy role OSPOD při jednání výchovné komise nějak jednoduše vystihnout, pak by bylo možné ji popsat jako sociálního advokáta dítěte, což velmi úzce souvisí s naplňováním těch základních principů sociální práce, které jako nedílnou součást pomoci a podpory člověku v nepříznivé sociální situaci vnímají též práci s prostředím daného člověka a zvyšování porozumění v tomto prostředí, případně ve společnosti jako takové.

Základní předpisy:

- **Školní řád.**
- **Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j.10194/2002 – 14.**
- **Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování i dětí a mládeže, č.j. 21291/2010-28 – Příloha 11.**

Základním východiskem je skutečnosti, že SPOD nemůže aktivně vstoupit do řešení případu do té doby, než škola prokazatelně a zcela jednoznačně vyčerpala své vlastní možnosti práce s rodinou. Bez tohoto bude SPOD vracet žádosti o spolupráci škole zpět, pokud by tak neučinil, dopustil by se nezákonného vstupu do rodiny.

V případě zaviněného zanedbávání povinné školní docházky je založena přestupková (§ 182a školského zákona) případně trestní (§ 201 trestního zákoníku) odpovědnost zákonných zástupců. O této skutečnosti musí být zákonní zástupci ze strany SPOD vždy poučeni.

SPOD sám nemá ze zákona možnost oznámení školy postoupit dále k možnému přestupkovému řízení. To musí škola sama oznámením takovéto situace správnímu odboru obecního úřadu s rozšířenou působností a v kopii místně příslušnému SPOD.

Maximálně 10 neomluvených hodin – škola řeší věc se zákonným zástupcem, který je na jednání pozván doporučeným dopisem, škola provede zápis se závěry a dohodnutými kroky k nápravě. Role SPOD může být v tomto případě pouze poradenská.

Nad 10 neomluvených hodin – ředitel školy svolává školní výchovnou komisi, zákonní zástupci jsou pozváni doporučeným dopisem, z jednání se píše zápis. Přizvání SPOD při svolání výchovné komise může být vhodným preventivním nástrojem a podpurným činitelem, který ve spolupráci se školou může doporučovat další kroky nebo odborné instituce. V rámci poradenství může pak i celou situaci projednat s dítětem a rodiči na úřadě.

Nad 25 neomluvených hodin – ředitel školy zašle na SPOD oznámení s náležitou dokumentací - průkazné zdokumentované využití všech zákonných nástrojů ze strany školy, zdokumentování důkladné práce školy s žákem a jeho rodinou, případně i jinými osobami a rovněž zvážení, zda se v daném případě jedná o skutečnost ohrožující vývoj dítěte. V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, pokud již byli zákonní zástupci pravomocným rozhodnutím správního orgánu postiženi pro přestupek, je třeba postoupit další hlášení na Policii ČR.

SPOD tedy nemůže aktivně vstoupit do řešení takovéto situace, dokud škola nevyčerpala všechny svoje možnosti. Jeho role v těchto případech je pouze poradenská – může poskytnout základní poradenství rodině a dítěti a poučít je o možných důsledcích takového jednání a možných dalších postupem. Přizvání SPOD na jednání školní výchovné komise neznamená, že SPOD situaci dítěte automaticky vyhodnotí tak, že se jedná o dítě ohrožené a začne s rodinou pracovat.

V případě skrytého záškoláctví musí škola také vyčerpát všechny svoje možnosti (omlouvání absence lékařem, pohovory s rodiči a dítětem, doporučení dalších podpurných služeb), než bude moci kontaktovat SPOD. Veškeré skutečnosti a informace je ale ze strany školy potřeba doložit a

zdůvodnit ve smyslu prokázání ohroženosti dítěte (samotné zanedbávání školní docházky není automaticky vyhodnoceno jako ohrožení dítěte).

Aby byla vzájemná spolupráce SPOD a školy v případech záškoláctví efektivní, je třeba využívat výchovné komise a oprávnění školy při práci s rodinou v co nejkratší možné době, škola musí hlásit záškoláctví na SPOD včas a ne až na konci školního roku a požadovat, že SPOD učiní nějaká okamžitá opatření a rázně zasáhne. Včasná spolupráce může být jednoznačným preventivním faktorem, který nebude znamenat pozdější vzájemná nepochopení a nereálná očekávání. Pokud pak škola doloží, že se snažila situaci řešit vlastními silami, ale neúspěšně, bude moci SPOD do situace zapojit.

Může ale i nastat praktická situace, kde nebude moci SPOD již činit další opatření, i když se situace z pohledu školy nebude nijak zlepšovat – SPOD nebude totiž mít zákonné důvody pro jejich využití.

Šikana

Základní předpisy:

- **Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních – č.j. MŠMT-21149/2016.**
- **Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže – č.j. 21291/2010-28, příloha č. 6.**
- **Krizový plán školy a Školní preventivní program.**

Primární odpovědnost za posouzení závažnosti šikany, její šetření a řešení má škola, která postupuje podle Krizového plánu školy. Škola je také odpovědná za případnou žádost o pomoc zvenčí, která ale nemůže být směřována na SPOD, ale např. na PPP, SVP nebo jinou neziskovou organizaci, které mohou pomoc právě s procesem šetření a řešení situace.

SPOD nemůže aktivně vstupovat a jakkoli přebírat kompetence školy v průběhu mapování, vyhodnocování a řešení situace, dokud není ze strany školy zcela jasně definováno, o jakou závažnost šikany se jedná a nejsou jasně odlišeny role oběti a agresora. Pokud škola požaduje pomoc SPOD, vypracuje konkrétní zprávu o dosud učiněných opatřeních a krocích. SPOD vyhodnotí na základě získaných informací, jestli je situace ze strany školy dostatečně řešena z jiných zdrojů, vyhodnotí, jestli jsou přítomny rizikové faktory, které nelze stabilizovat využitím opatření ze strany školy a sám zahájí práci s rodinou agresora i případně s obětí šikany, pokud se bude jednat o ohrožení dítěte ve smyslu ZSPOD. Pokud škola využije vlastních oprávnění, která se budou zdát dostatečná pro stabilizaci celé situace, bude SPOD oprávněn využít pouze poradenství v dané věci.

Pro vzájemnou spolupráci mezi školou a SPOD v této situaci lze doporučit, aby škola v rámci závěrečného řešení situace svolávala výchovnou komisi, na které bude SPOD přizván. Díky účasti na výchovné komisi může SPOD získat lepší přehled o celé situaci a lépe tak vyhodnotit, zda se bude v daném případě jednat o ohrožené dítě a bude třeba další práce s rodinou a dítětem. Pokud to tak bude, SPOD svolá případovou konferenci, kde spolupráce SPOD a školy bude nadále pokračovat.

Pokud škola žádá SPOD o spolupráci, je třeba, aby podala konkrétní zprávu o dosud učiněných opatřeních a krocích, které doposud učinila. Do vlastního šetření šikany a posouzení její závažnosti nebude moci SPOD aktivně zasahovat, pokud se nebude jednat o situaci, kdy bude zcela na místě vyhodnotit dítě jako ohrožené.

SPOD není v žádném případě oprávněn na základě žádosti školy podat návrh na nařízení předběžného opatření nebo ústavní výchovy, jak je uvedeno v metodickém pokynu MŠMT. SPOD, pokud dítě vyhodnotí jako ohrožené, musí vyčerpat jiné nástroje práce s rodinou, svolat případovou konferenci a jednat v nejlepším zájmu dítěte. I přes možné ohrožující chování nezletilého vůči ostatním dětem v kolektivu SPOD nebude oprávněn učinit opatření na jejich ochranu právě umístěním dítěte do ústavní výchovy.

Pokud bude škola hlásit šikany na PČR, je její povinností informovat o této skutečnosti i SPOD. Ta bude následně aktivně vstupovat do situace i na základě spolupráce s PČR a jejím procesním postavením v těchto případech. Pro lepší spolupráci a zjištění konkrétních okolností by proto bylo vhodné, aby škola SPOD zasílala mimo oznámení o postoupení věci na PČR i zprávu o celé situaci. SPOD pak bude moci daleko lépe se situací pracovat.

Neplnění školních povinností, porušování školního řádu

Neplnění školních povinností a porušování školního řádu je v tomto kontextu myšleno chování žáků, které je na SPOD často oznamováno jako nevhodné chování k vyučujícím, nerespektování vyučujících, nenošení pomůcek, agresivní projevy, kouření apod.

Postup školy je následující:

- třídní učitel provede záznam do třídní knihy, žákovské knížky o chování žáka;
- v případě hrubého porušení školního řádu nebo při splnění podmínek opakovaného porušování může třídní učitel nebo ředitel školy využít výchovných opatření – napomenutí třídního učitele, třídní důtka, ředitelská důtka;
- v případě hrubého porušení školního řádu nebo vyhodnocení jeho opakovaného porušování v průběhu pololetí může být žákovi uložena snížená známka z chování po projednání pedagogickou radou.

Aktivně je SPOD oprávněna s rodinou pracovat pouze za předpokladu, že je dítě vyhodnoceno jako ohrožené. Aby k takovému vyhodnocení v těchto případech došlo, musí být prokázána zejména trvalost nebo intenzita takové skutečnosti, která zcela prokazatelně ohrožuje další vývoj dítěte.

SPOD tedy nebude oprávněna zasahovat do situací:

- které škola doposud neřešila uložením výchovného opatření, včetně snahy o vlastní stabilizaci situace a to projednáním s rodiči a dítětem;
- neznamenající výrazné ohrožení dítěte na dalším vývoji – kouření ve škole, nenošení pomůcek, zapomínání úkolů;
- náležící plně do rodičovské odpovědnosti – oblečení dítěte, podezření na vši, nenošení svačín.

Když škola bude žádat o pomoc SPOD, je nutné zaslat zprávu s tím, jaká konkrétní opatření ze strany školy byly využity a zda z pohledu školy již byly prokazatelně vyčerpány možnosti vlastní práce s rodinou a dítětem – projednání situace s rodiči, s dítětem, doporučení odborných služeb, uložení výchovného opatření dítěti.

Pokud škola všechny tyto možnosti vyčerpala a výchovná opatření neměla efekt a rodiče odmítli spolupráci s odborným pracovištěm, jako vhodné se bude jevit svolání výchovné komise s přizváním SPOD. Pokud i tak SPOD nevyhodnotí dítě jako ohrožené, poskytne rodičům a dítěti poradenství. V případě zhoršené situace, poté, co škola vyčerpá vlastní možnosti, může učinit oznámení na SPOD opětovně s popisem, v čem přesně ke zhoršení situace došlo a jaká opatření škola učinila.

Zvláště hrubé porušení školního řádu z důvodu silných a akutních agresivních projevů dítěte ve škole, kterým ohrožuje sebe nebo okolí, je potřeba řešit výhradně přivoláním RZS nebo PČR. Škola poté toto chování žáka oznámí SPOD. Nelze ze strany školy ale očekávat, že by SPOD takové oznámení automaticky vyhodnotila, že se jedná o dítě ohrožené a učinila kroky k zajištění bezpečí ostatních dětí nebo samotného dítěte před jeho agresivními projevy. Dítě ze strany SPOD nebude vyhodnoceno jako ohrožené, pokud SPOD zjistí, že rodina se snaží vlastními silami situaci řešit a spolupracuje s odborníky. V tomto případě nemá SPOD právo zasahovat do rodičovské kompetence. Maximálně může rodině nabídnout poradenství.

Podobný postup platí u dětí s duševním onemocněním. Pokud rodiče spolupracují s odborníky, nemá SPOD možnost činit nějaké další kroky. Pokud bude mít škola podezření, že rodiče dostatečně s odborníky nespupracují nebo nedodržují nutný léčebný režim, škola si pozve rodiče do školy a celou situaci s nimi projedná. Pokud i poté má škola podezření, že není spolupráce rodičů s odborným pracovištěm dostačující, může škola požádat SPOD o prošetření situace.

Podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a dětí s duševním onemocněním do této kategorie patří, je povinností školy poskytnout takovému dítěti především pomoc přiměřenou jejich zdravotními postižení a věku.

Návykové látky

Základní předpis:

- **Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže – č.j.: 21291/2010-28 – příloha č. 1**

U problematiky užívání OPL lze hovořit o dvojím způsobu postupu:

Akutní stav po požití OPL

- pokud je žák akutně pod vlivem návykové látky do té míry, že je ohrožen na zdraví nebo život, škola volá PČR nebo RZS a informuje zákonného zástupce dítěte;
- v případě, že žák akutně v ohrožení zdraví není, volá škola zákonného zástupce, aby si žáka vyzvedl, jelikož není schopen vyučování;
- pokud žák je schopen vyučování, je i tak škola povinna informovat zákonného zástupce;

- z konzumace OPL škola musí vyvodit opatření stanovená školním řádem, v případě distribuce OPL se jedná o trestný čin a škola informuje PČR;
- o situaci informuje škola SPOD společně se zápisem z celé situace.

Podezření na užívání OPL, distribuci OPL

- v případě podezření na užívání OPL musí škola působit prostřednictvím pohovoru se žákem a jeho zákonnými zástupci na vyhledání odborné pomoci;
- škola má oznamovací povinnost vůči SPOD (netýká se tabáku);
- v případě podezření na distribuci OPL škola informuje PČR.

SPOD je povinna každé oznámení školy na možné užívání OPL prošetřit a vyhodnotit možné ohrožení dítěte. V případě, kdy zjistí možné akutní ohrožení dítěte, může SPOD činit opatření na jeho ochranu a zajištění zdraví. V případě podezření na distribuci OPL, které je trestným činem, SPOD se účastní výslechu a je účastníkem případného soudního řízení. I v tomto případě má SPOD povinnost mlčenlivosti a není oprávněna škole sdělovat jakékoli informaci o postupu v práci s rodinou nebo o postupu ze strany PČR.

Ne každé užití OPL automaticky znamená ohrožení dítěte a právo SPOD využít dalších opatření. Je třeba vždy zvažovat intenzitu, trvalost a pravděpodobnost ohrožení dalšího vývoje dítěte. Prakticky je vyloučeno, aby např. běžné užívání tabáku mohlo být ze strany SPOD vnímáno jako ohrožující. Stejně tak může SPOD takto hodnotit i vzhledem k věku a dalším skutečnostem užívání THC nebo alkoholu a věc řešit pouze poradenstvím.

Vhodnou metodou k dalšímu řešení situace a pomoci dítěti může být svolání výchovné komise, které se bude SPOD účastnit a bude moci získat lepší představu o celé situaci.

SPOD nemá za žádných okolností oprávnění testovat dítě na přítomnost OPL, ale může pouze tento krok doporučit rodičům. Oprávněn k testování na přítomnost OPL je pouze PČR, případně lékař.

V případě, že se škole nepodaří zkontaktovat zákonného zástupce dítěte, který je momentálně nedostupný, nemůže škola řešit situaci tím, že to nahlásí na SPOD, ta nemá v tomto případě žádné dostupné nástroje na řešení situace. I když dítě nebude akutně ohroženo na zdraví nebo životě, že by škola volala RZS, bude v tomto případě povinností školy informovat v takové situaci PČR. Ta je oprávněna nalézt vlastními prostředky rodiče. Pokud se to nepodaří ani PČR, ta pak PČR kontaktuje SPOD, který bude oprávněn teprve v dané chvíli přijet a podílet se na řešení situace.

Mimoškolní aktivita, kyberšikana

Základní předpisy:

- **Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže – č.j. 21291/2010-28 – příloha č. 7 (kyberšikana).**
- **Školní řád.**

V případě, že škola zjistí, že je dítě ohroženo mimo školu rizikovým chováním (např. užívání alkoholu ve večerních a odpoledních hodinách, užívání OPL, drobná trestná činnosti apod.), případně se dítě chová mimo školu nevhodně, jsou její možnosti zásahu velice omezené.

Pokud se jedná o jakoukoliv mimoškolní aktivitu, může škola zasáhnout pouze v případě, že se takové chování odráží i ve škole a v rámci školního vyučování. V ostatních případech nebude mít škola žádné nástroje, jak chování samostatně aktivně řešit a nebude moci přijmout žádná opatření. V kompetenci školy je primárně možnost o celé situaci informovat rodiče a s nimi možnosti další pomoci projednat, poskytnou jim poradenství. Případně škola může požádat o spolupráci a informovat PČR, MP nebo SPOD, pokud škola vyhodnotí toto chování jako velmi závažné.

Podobná situace je i u kyberšikany, která probíhá zejména mimo školu. Metodický pokyn doporučuje zakotvit preventivní postupy k omezení vzniku kyberšikany do školního řádu – pravidla používání ICT, intranetu a mobilních telefonů během vyučování, o přestávkách, v prostorách školy a na akcích školy.

Pokud škola oznámí tyto skutečnosti na SPOD, ta je povinna prošetřit každé oznámení, které napovídá možnému ohrožení dítěte rizikovým chováním. Pokud SPOD vyhodnotí, že se jedná o dítě ohrožené, zahájí s rodinou spolupráci. V opačném případě poskytne rodině poradenství a poučí dítě a rodiče o možných následcích takového chování. SPOD v těchto případech vyhodnocuje situaci nejen agresora, ale i oběti.

Syndrom CAN

Základní předpis:

- **Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže – č.j.: 21291/2018-28 – příloha č. 5, 20 (CAN, domácí násilí).**

Postup školy v případech zjištění možného týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte, domácího násilí je jednoznačný a směřuje k **oznámení na PČR a SPOD**. Kontaktování SPOD školu nezavazuje oznamovací povinnosti na PČR, danou trestním zákonem. Škola musí kontaktovat PČR a SPOD i v případech, kdy jde o situace dlouhodobějšího charakteru, které nesou známky možného syndromu CAN nebo domácího násilí.

Škola by sama neměla prošetřovat situaci, spíše jenom provést základní zmapování v rámci rozhovoru s dítětem. V oznámení na SPOD pak situaci podrobně popsat a uvést všechny zjištěné poznatky a informace.

V případě oznámení školy o tom, že se může jednat o dítě ohrožené CAN nebo domácím násilím, SPOD takové dítě automaticky vyhodnotí jako ohrožené a zároveň je taková skutečnost řešena naléhavě. Na základě vyhodnocení akutnosti situace je následně ze strany SPOD volen postup v nejlepším zájmu dítěte s ohledem na zajištění jeho bezpečí. Pokud SPOD vyhodnotí, že je dítě akutně ohroženo, činí bezodkladné kroky k ochraně života a zdraví dítěte. SPOD je v tomto případě oprávněna kontaktovat PČR. SPOD se pak s PČR domlouvá na dalším postupu. Pouze SPOD je oprávněna v případě akutního ohrožení dítěte činit aktivní kroky k jeho ochraně ve smyslu případného podání návrhu na jeho umístění do bezpečného prostředí.

Právě v případech možného týrání, zneužívání dítěte je důležitá včasná a rychlá pomoc dítěti a tedy vzájemná rychlá a úzká spolupráce mezi školou, SPOD a PČR.

Protiprávní jednání

Základní předpisy:

- **Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže – č.j.: 21291/2010-28 – příloha č. 12 (krádeže).**
- **Školní řád.**

Škola může do školního řádu zapracovat sankce, které použije v případě, když se někdo dopustí krádeže při poskytování školských služeb nebo při s nimi přímo souvisejících činnostech. V případě odcizení věci některému z dalších žáků škola informuje rodiče poškozeného vždy ihned. V případě prokázání krádeže nezletilým pak škola informuje i rodiče tohoto nezletilého a postupuje v souladu se školním řádem – pozvání rodičů, projednání, svolání výchovné komise, udělení výchovných opatření. Až po vyčerpání těchto kroků škola může písemně informovat SPOD.

Pokud škola zjistí protiprávní jednání v případech podezření na spáchání trestného činu nebo přestupku je na místě kontaktovat bezodkladně PČR. PČR jako jediná má pravomoc k prošetření protiprávního jednání.

SPOD pracuje s nezletilými i mladistvými, kteří páchají trestnou činnost nebo přestupky. S takovým dítětem pracuje SPOD zejména na podkladě prošetření situace ze strany PČR, nebo na základě oznámení PČR o protiprávním jednání dítěte. SPOD vyhodnotí, zda se může jednat o dítě ohrožené – jedná se o opakované páchaní protiprávního jednání s intenzitou a trvalostí, která ohrožuje dítě na jeho dalším vývoji. Neznamena to tedy, že by dítě, které spáchalo protiprávní jednání, bylo automaticky vyhodnoceno jako ohrožené. SPOD poskytuje PČR při prošetřování protiprávního jednání dítěte součinnost.

SPOD možné podezření ze spáchání protiprávního jednání neprošetřuje, není orgánem činným v trestním řízení, není ani represivním orgánem. SPOD nemůže tedy za protiprávní jednání dítěte sankcionovat, jelikož tuto pravomoc má pouze soud. Nepřípustné je například umístění dítěte mimo rodinu z důvodu opakované trestné činnosti, jelikož by tímto byla nahrazena rovina trestně právní jiným opatřením.

Ze strany PČR je SPOD při prošetřování žádána o zpracování zprávy o poměrech, v rámci které je často využívána i zpráva školy o chování a prospěchu dítěte. Zpráva o poměrech je následně jedním z důkazů v soudním řízení.

Vzájemné spory rodičů, konfliktní vztahy mezi rodiči, rozvodové spory

Škola se často setkává s rozvodovými konflikty rodičů, nejčastěji spojenými s rozvodovou případně rozchodovou tematikou.

Práva rodičů na informace o dítěti – pokud jeden z rodičů není omezen na své rodičovské odpovědnosti, není soudem vydán zákaz styku, není vydáno Usnesení o vykázáni (kdy je dítě uvedeno jako osoba ohrožená domácím násilím) má stejná práva jako druhý rodič spočívající zejména v právu na osobní styk s dítětem a právo na informace. Pokud rodič tedy žádá o informace o dítěti, je povinnost školy takové informace poskytnout, bez ohledu na souhlas či nesouhlas druhého rodiče. V případě odmítnutí poskytnutí takových informací se škola dopouští protiprávního jednání.

Právo rodiče odvést si dítě ze školy – v tomto případě je třeba plně respektovat pravomocné nebo vykonatelné rozhodnutí soudu, které upravuje poměry dítěte a tedy to, komu je svěřeno do péče. Pokud jeden z rodičů tvrdí, že má pravomocným rozhodnutím soudu svěřeno dítě do péče, má škola právo žádat kopii takového výroku. Pokud ale rodič žádným pravomocným nebo vykonatelným rozhodnutím nedisponuje, je třeba plně respektovat stejná práva obou rodičů a dítě předat i druhému zákonnému zástupci. V případě vykázáni z důvodu domácího násilí musí škola vidět usnesení o vykázáni, na kterém je dítě uvedeno jako osoba ohrožená domácím násilím. V takovém případě platí pro vykázaného rodiče zákaz styku s dítětem. Pokud by takový rodič chtěl dítě vyzvednout, je na místě kontaktovat PČR. Pokud v usnesení není dítě označeno jako osoba ohrožená, není možné rodiči ve styku s dítětem zabránit. V případě pochybností lze kontaktovat PČR.

Vzájemné konflikty mezi rodiči, zejména v případech rozvodových sporů jsou primárně záležitostí rodičů a výkonu rodičovské odpovědnosti. SPOD do těchto sporů zasahuje nejčastěji z pozice kolizního opatrovníka dítěte, který je dítěti jmenován soudem pro jeho zastupování ve věci určení péče o dítě. Pokud SPOD nevyhodnotí, že dítě je rodičovskými konflikty ohroženo ve smyslu ZSPOD, nemůže aktivně do řešení konfliktů mezi rodiči vstupovat. Pokud bude mít škola za to, že se konfliktní prostředí v rodině projevuje na chování dítěte, může SPOD zaslat zprávu s popisem situace. SPOD situaci prošetření a vyhodnotí, zda není dítě ohrožené.

V případě přímého konfliktu rodičů ve škole před dítětem je třeba volat PČR.

Zanedbávání – nesprávné hygienické návyky

Základní předpis:

- Školní řád

V případě podezření na zanedbávání dítěte, které by mohlo být ohroženo na zdraví nebo dalším vývoji, musí škola nejdříve kontaktovat rodiče a pokusit se s nimi domluvit na možné stabilizaci situace. Tento postup škola využije i v případě podezření na nesprávné hygienické návyky nebo parazity, které se u dítěte objeví – např. svrab, vši. V tomto případě se může škola obrátit i na pediatra. O případném rozhodnutí, že dítě nemůže být v kolektivu, je oprávněn rozhodnout právě

pediatr. O nutnosti karantény pak krajská hygienická stanice, na kterou se škola může také v případě nespolupráce rodičů obrátit.

Možnosti SPOD jsou v těchto případech velice omezené a to zejména v případech, kdy se u dětí objevují paraziti nebo nesprávné hygienické návyky. SPOD musí respektovat právo na výchovu dítěte ze strany rodičů a bude moci v těchto případech poskytnout jen základní poradenství.

Odpovědnost za řešení zdravotní situace dítěte je na rodičích a jejich rodičovské odpovědnosti. Škola, když vyčerpá všechny své možnosti, může využít oznámení na SPOD. SPOD situaci prošetří a vyhodnotí z pohledu ohrožení – tedy situace musí splňovat požadavky intenzity a trvalosti. SPOD řeší situaci konkrétního dítěte, nezajišťuje ochranu ostatních dětí v kolektivu.

Předškolní povinné vzdělávání, nenastoupení do školy

Základní předpisy:

- **Školský zákon**
- **Přestupkový zákon**

V případě, kdy dítě nenastoupí k předškolnímu povinnému vzdělání nebo povinné školní docházce, jedná se ze strany rodičů o porušení povinností daných školským zákonem a další kroky tedy musí směřovat výhradně v intencích školského zákona a navazujících právních předpisů.

Škola by měla kontaktovat zákonného zástupce prostřednictvím dopisu a vyzvat ho k plnění povinnosti vyplývající ze zákona. Pokud zákonný zástupce na tento dopis nebude reagovat a dítě k povinnému vzdělání nenastoupí, je povinností školy oznámit podezření z přestupku příslušnému odboru úřadu obce s rozšířenou působností. Ten následně zahájí přestupkové řízení s rodiči a v případě uznání viny vydá rozhodnutí o přestupku.

Pokud by zákonný zástupce ani následně tuto povinnost nerespektoval, je škola povinna věc oznámit orgánům činným v trestním řízení.

Podobná situace a postup bude ze strany školy volen v případě, kdy žák přestane bez omluvy do školy chodit a rodič nebude se školou komunikovat.

Dítě, které nenastoupí k povinnému předškolnímu vzdělávání, nemůže být SPOD vnímáno jako ohrožené. Jedná se totiž plně o kompetenci rodičů a plnění rodičovské odpovědnosti. SPOD nemá oprávnění zasáhnout do autonomie rodiny a aktivně v rodině intervenovat.

V případech, kdy dítě do školy přestane chodit, bude škola postupovat jako v případě záškoláctví. V případě vyčerpání vlastních kroků bude moci kontaktovat SPOD s podnětem a popisem celé situace. SPOD bude moci situaci prošetřit a v případě potřeby poskytnout rodičům poradenství, včetně poučení o jejich povinnostech.

Jakékoliv sankcionování však nebude příslušet SPOD a škola se bude obracet na přestupkové orgány nebo PČR.

Vzor podání podnětu na SPOD

Podnět na SPOD z důvodu možného ohrožení dítěte
--

Název školy:	
Adresa školy:	
Jméno a příjmení žáka:	
Datum narození:	
Bydliště:	
Třída:	
Jméno a příjmení zákonného zástupce:	
Kontakt:	
Důvod oznámení:	

Popis situace:	
Opatření přijatá školou:	
Využití odborné pomoci:	
Další přijatá opatření:	
Další informace:	
Přílohy:	
Zpracoval:	
Datum:	
Podpis:	

Nové Město nad Metují dne 10. 07. 2019

Dagmar Dvořáčková
vedoucí Oddělení sociální prevence